

MAGDALENA JÓŹWIK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

Sprawozdanie z Międzynarodowej konferencji naukowej „Oblicza mistyki. W 500-lecie narodzin św. Teresy od Jezusa”

(Katowice, 23–24 kwietnia 2015 roku)

W dniach 23–24 kwietnia 2015 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach odbyła się Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Oblicza mistyki. W 500-lecie narodzin św. Teresy od Jezusa”. Pod patronatem Polskiej Akademii Nauk konferencję zorganizowali Wydział Teologiczny oraz Instytut Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Organizatorzy zaprosili prelegentów, jak i uczestników obrad do zastanowienia się nad zagadnieniem doświadczenia mistycznego z perspektywy różnych obszarów nauk, m.in. nauk humanistycznych (językoznawstwo, literaturoznawstwo, filozofia), teologicznych, społecznych (psychologia), sztuki (kompozycja).

Konferencję otworzył ks. dr hab. Jacek Kempa, prodziekan ds. nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (dalej: WTL UŚ), na początku powitał zebranych, a następnie zaprosił do zabrania głosu ks. abp. Wiktora Skworca. Ks. Arcybiskup podziękował za organizację międzywydziałowej i interdyscyplinarnej konferencji, przypomniał zebranych, że zagadnienie mistyki, zwłaszcza terezańskiej, ma dla miasta Katowice istotne znaczenie ze względu na obecność i posługę modlitwy sióstr karmelitanek bosych, które swój klasztor mają przy parafii św.św. Piotra i Pawła w Katowicach. Następnie głos zabrał o. Piotr Nyk OCM, radny prowincjalny Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych, w kilku słowach przypomniał o wpływie doświadczeń św. Teresy od Jezusa na życie kolejnych świętych oraz licznych wiernych, zarówno świeckich, jak i zakonników. Stwierdził, że skuteczność oddziaływania Świętej z Avila wynikała ze spójności pomiędzy jej doświadczeniem i codziennością życia. Na zakończenie części powitalnej, dr hab. prof. UŚ Dariusz Kubok – zastępca dyrektora Instytutu Filozofii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (dalej: WNS UŚ), oraz ks. prof. dr hab. Jan Słomka – kierownik Katedry Teologii Dogmatycznej i Duchowości WTL UŚ, przywitali zebranych, życząc owocnego uczestnictwa.

Na początku wspólnych obrad przedpołudniowych referat pt. *Teresa od Jezusa. Świadek Prawdy i mistrzyni modlitwy* przedstawił o. Rómulo Cuartas Londoño z CITEs Universidad de la Mistica in Madrid. W wystąpieniu wprowadził krótką prezentację biografii Świętej z Avila, następnie przedstawił jej drogę do poznania prawdy, składającą się z poznania prawdy o sobie, o świecie i w końcu o Bogu, co ostatecznie doprowadziło do integracji życia Teresy ku „chodzeniu w prawdzie”. W dalszej części o. Londoño omówił zagadnienie modlitwy w życiu Świętej i jej wpływ na współsiostry, a także na późniejsze pokolenia. Cały referat stanowił próbę teologicznego spojrzenia na życie i doświadczenie mistyczne Teresy od Jezusa. Wystąpienie zatytułowane *Koncepcja poznania i intuicji intelektualnej w filozofii Platona* przedstawił prof. dr hab. Bogdan Dembiński

z Instytutu Filozofii WNS UŚ. Odwołując się do naturalnego doświadczenia mistycznego, ukazał stopnie poznania platońskiego jako drogę do osiągnięcia tego stanu, gdyż zarówno w jednym, jak i drugim dochodzi się do przekroczenia możliwości rozumu, a wejście ku widzeniu idei – kontemplacji istoty rzeczy. Następnie prof. dr hab. Joanna Ślósarska z Instytutu Kultury Współczesnej Uniwersytetu Łódzkiego wygłosiła referat *Poetyka mistyczna św. Teresy od Jezusa w kontekście platońskiej interpretacji „eicastic” i antropologii przywiązania*, w którym szczególną uwagę zwróciła na hermeneutykę tekstów mistycznych Teresy, zastosowany język oraz antropologiczne konteksty. Na koniec przedpołudniowych obrad ogólnych wystąpienie zatytułowane *Teologia mistyczna – mainstream czy margines chrześcijańskiej refleksji?* przedstawił ks. dr Grzegorz Strzelczyk. W referacie zwrócił uwagę na stan polskiej naukowej refleksji dot. teologii mistycznej (zbyt mało godzin zaproponowanych w ramach *ratio studiorum*, brak czasopisma z teologii duchowości). Stwierdził, że pytanie o doświadczenie mistyczne stanowi kwestię dotyczącą antropologicznych możliwości poznania Boga. Ponadto zauważył rozszerzenie spojrzenia z ekskluzywistycznego na powszechne – mistyka staje się normą antropologiczną. Na zakończenie wyraził opinię, że brak refleksji nad doświadczeniem mistycznym doprowadzi do braków w teologii dogmatycznej oraz fundamentalnej.

W dyskusji po wygłoszonych referatach uczestnicy konferencji zapytali prelegentów m.in. o relację pomiędzy doświadczeniem mistycznym a nawróceniem, jeśli – co wybrzmiało w wykładzie prof. B. Dembińskiego – można doświadczenie mistyczne zaobserwować również w innych religiach czy w ogóle w dążeniu człowieka do rzeczywistości transcendentnej. W odpowiedzi prof. B. Dembiński przypomniał, że *metanoia* to zmiana sposobu myślenia, a nie postawa etyczna – właśnie od nawrócenia rozpoczyna się zmiana postępowania. W dalszej części dyskusji prelegenci i uczestnicy konferencji mierzyli się z próbą odpowiedzi na pytania: W jaki sposób należy badać doświadczenie mistyczne? Jak interpretować pisma mistyków? Z jakich narzędzi i kompetencji poszczególnych nauk należy korzystać przy naukowej refleksji nad doświadczeniem mistycznym? Na zakończenie tej części konferencji o. Londoń zauważył, że żadnego z doświadczeń mistycznych nie można powtórzyć dokładnie w ten sam sposób – stąd problem dla nauk empirycznych z podaniem odpowiednich wyników. Ponadto nie istnieje jeden wzorcowy model, do którego można by porównywać kolejne doświadczenia, jednym punktem odniesienia jest i będzie Jezus Chrystus. I wreszcie, ostatecznym sprawdzianem autentyczności staje się wzrost miłości wobec Boga i wobec człowieka, przejawiający się w przede wszystkim w postawie ofiarnej służby.

Popołudniowa część konferencji została podzielona na trzy części obrad w trzech sekcjach. W pierwszej części swoje referaty przedstawili, w sekcji 1: dr Anna Kazimierczak-Kucharska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dalej: UKSW) *Intelektualny charakter kontemplacji według Ewagriusza z Pontu*, dr Krzysztof Korzyk (Akademia Ignatianum w Krakowie) *Hezychastyczna mistyka serca*. W sekcji 2: ks. Stefan Radziszewski (Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach) *Cztery wersje diarystyki mistycznej (Paul Claudel, Jean Guilton, Teresa z Los Andes OCD, Pieter van der Meer)*. W sekcji 3: dr hab. prof. PO Henryk Machoń (Politechnika Opolska) *Jedność czy różnorodność doświadczeń mistycznych? Perspektywa filozoficzno-psychologiczna*, ks. dr Stanisław Radoń (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, dalej: UPJP II) *Fenomen doświadczeń mistycznych w kontekście neuropsychobiologicznych badań nad uważnością*.

W drugiej części obrad sekcyjnych referaty wygłosili, w sekcji 1: dr Agnieszka Woszczyk (Instytut Filozofii WNS UŚ Katowice), *Zjednoczenie mistyczne a status ontyczny duszy w „Enneadach” Plotyna*, dr Stanisław Ciupka (Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej) *Teologia mistyczna Dionizego-Areopagity*,

mgr Łukasz Borowiecki i mgr Paweł Zięba (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, dalej: UJ) *Werydyczność doświadczeń mistycznych*. W sekcji 2: dr Piotr Goniszewski (Uniwersytet Szczeciński) *Spotkanie mistyki żydowskiej i chrześcijańskiej na przykładzie chrystologii Adumbratio Kabbalae Christianae*, mgr Dorota Brylla (Uniwersytet Zielonogórski) *Kabala Bnei Baruch jako mistyka filozoficzna. Neutralizacja kategorii Boga i duchowości naturalistyczna*, mgr Piotr Sawczyński (UJ w Krakowie) *Nazywaj rzeczy po imieniu. Mistycyzm Izaaka Lurii materialistycznie odczytany*. Prelegentami w sekcji 3 byli: lic. Dawid Rogacz (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Pluralizm religijny w filozofii mistyki*, mgr Agata Wilczek (Instytut Kultur i Literatur Anglojęzycznych Wydział Filologiczny UŚ w Katowicach) *Jak (nie)wyrazić to, co niewyraźalne? Zarys współczesnych orientacji teoretycznych w studiach nad apofatycznym językiem mistyki*, mgr Grzegorz Wiończyk (WTL UŚ w Katowicach) *O Bogu, który jest jak... Hermeneutyka i mistyka*.

Na zakończenie pierwszego dnia konferencji, podczas obrad sekcyjnych swoje wystąpienia zaprezentowali, w sekcji 1: dr Łukasz Wróbel (Uniwersytet Warszawski) „*Vox*” i „*viso*” – *droga języka* („*Scivias*” Hildegardy z Bingen), mgr Marta Giglok (WTL UŚ w Katowicach) *Doświadczenie wyrażone w kategoriach przestrzennych. Zbawienie jako „bycie w Chrystusie” w Listach Ignacego Antiocheńskiego*, mgr Maja Piotrowska-Tryzno (Uniwersytet Warszawski) *Waltera Benjaminia doświadczenie koloru a jego pojęcie aury w kontekście mistycyzmu żydowskiego i niektórych tradycji mistycznych*. W sekcji 2: ks. dr Przemysła Sawa (WTL UŚ w Katowicach) *Mistycyzm ewangelikalny – przejawy, podstawy, inspiracje*, mgr Michał Płóciennik (UPJP II) *(Neo-)gnostyczny charakter współczesnego zainteresowania mistycyzmem? Problematyka i perspektywy filozoficzno-hermeneutyczne*, lic. Marcin Jakubas (UŚ w Katowicach) *Hermeneutyczna problematyka mistyki synkretycznej w kontekście twórczości Aleistera Crowley’a*. W ostatniej sekcji referaty wygłosili: dr Małgorzata Burta (UKSW w Warszawie) *Zygmunt Krasiniński i „furia iberica”*, mgr Michał Sokulski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) *Oblicza mistyki u Zygmunta Krasinińskiego*, mgr Ewa Fabiańska-Jelińska (Akademia Muzyczna w Poznaniu) *Doświadczenia mistyczne św. s. Faustyny jako inspiracja do stworzenia dzieła muzycznego „Offenbarungen und Eingebungen”*. Na szczególną uwagę zasługuje wystąpienie ostatniej prelegentki sekcji trzeciej, która oprócz referatu przedstawiła nagranie skomponowanego przez siebie utworu (tytuł w temacie wystąpienia) w całości zainspirowanego *Dziennikiem św. s. Faustyny Kowalskiej*.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od obrad ogólnych, podczas których zostały zaprezentowane referaty z teologii katolickiej, filozofii oraz teologii religii wschodnich. Jako pierwsze wystąpienie zatytułowane: *Is mysticism some universal phenomenon? Comparison of saint Teresa of Avila's mysticism with eastern spiritual traditions* przedstawił prof. dr hab. Slavomir Galik, słowacki filozof z Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze. W swoim referacie przedstawił porównanie opisu doświadczeń mistycznych Teresy od Jezusa z kolejnymi etapami oczyszczenia i zjednoczenia mistycznego w religiach wschodnich. Następnie dr hab. Aleksander Bańka z Instytutu Filozofii WNS UŚ w Katowicach przedstawił referat pt. *Epistemologiczne aspekty „zjednoczenia upodabniającego” w misticie Jana od Krzyża*. W wystąpieniu znaczącą część poświęcił doprecyzowaniu, czym jest „zjednoczenie upodabniające”, podkreślając, że nie jest ono „złaniem” ani „unicestwieniem” duszy w Bogu, ale przeobstwieńm duszy, która może odtąd istnieć na sposób boski, wejść w Bożą relacyjność aż do możliwości dysponowania Bogiem, np. poprzez dzielenie się Nim. Po krótkiej przerwie kawowej kolejny referat *Teologia, mistyka, krytycyzm. Uwagi o wczesnej myśli greckiej* obrad przedpołudniowych wygłosił prof. dr hab. Dariusz Kubok, również z Instytutu Filozofii WNS UŚ. Referat

stanowił przedstawienie pozakosmologicznej i kosmogenetycznej filozofii Parmenidesa i Ksenofanesa, określanej jako teologia negatywna. Porównał pragnienie zjednoczenia z Bogiem z pragnieniem zdobycia wiedzy, zauważył, że cechą wspólnotą (wg Parmenidesa i Ksenofanesa) jest relacja pomiędzy Bogiem a człowiekiem – Bóg zawsze dawcą (Siebie, wiedzy), człowiek odbiorcą (pragnącym, czekającym, przyjmującym). Na zakończenie obrad przedpołudniowych referat pt. *Spór o ekstazy w II wieku* wygłosił ks. prof. dr hab. Jan Słomka z WTL US. W wystąpieniu próbował przedstawić odpowiedź starożytnych na pytanie, czy Bóg może przemawiać do człowieka poza jego świadomością. Ukazał ekstazę jako stan wyłączenia rozumu, podkreślił, że z perspektywy montanistycznej prorok w stanie ekstazy nie mógł przemawiać podczas zgromadzenia chrześcijan, natomiast w kultach starożytnych widziano w niej możliwość otwarcia na bóstwo. Według Filona Aleksandryjskiego ekstaza to wyższy stan duszy, jeszcze bardziej sprzyjający działalności profetycznej.

W dyskusji podsumowującej obrady przedpołudniowe dr hab. A. Bańka został zapytany o naturę zjednoczenia upodabniającego, czy jeśli nie jest ono substancjalne, to czy nie istnieje przy tym niebezpieczeństwo złudzenia, skoro dusza podobna wobec Boga co do chwały? W odpowiedzi prelegent podkreślił rolę zjednoczenia relacyjnego i przeobrażenia władz duszy, a nie zjednoczenie substancjalne. Następnie pojawiła się prośba o interpretację dzieła Jana od Krzyża *Droga na górę Karmel*, w którym Jan podkreśla konieczność całkowitego wyrzeczenia się, tak by w duszy pozostało „nic”. Dr Bańka przypomniał, że oprócz „nic” pojawia się też „wszystko”, jako obecność Boża w duszy, która rezygnując z wszystkiego, zyskuje wszystko w Bogu. Następnie uczestnicy konferencji sformułowali kolejne pytania dotyczące relacji pomiędzy ekstazą a świadomością człowieka jej doświadczającego – czy pamięta, co przeżywał, czy w jakiś sposób wpływa to na jego późniejsze działanie? W odpowiedzi prelegenci zaznaczyli, że stan ekstazy uważany był za odpowiedni do bycia „medium przemawiającego bóstwa”. Często wiązał się z brakiem świadomości i pamięci o przeżytym doświadczeniu, co nie prowadziło do – omawianego poprzedniego dnia konferencji – nawrócenia. Na zakończenie moderator sesji, ks. dr hab. Jacek Kempa, zaproponował, by w dalszych naukowych poszukiwaniach spróbować spojrzeć na doświadczenie mistyczne z perspektywy istoty chrześcijaństwa, czyli chrystologii – i zastanowić się nad odpowiedzią na pytanie, jaka jest relacja pomiędzy doświadczeniem mistycznym a pośrednictwem Chrystusa.

Popołudniowe obrady w sekcjach zostały podzielone na trzy części. W sekcji pierwszej referaty przedstawili: dr Ryszard Podgórski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) *Poznanie mistyczne a poznanie filozoficzne*, dr hab. Aneta Kramiszewska (Katolicki Uniwersytet Lubelski, dalej: KUL) *Wizerunek św. Franciszka z Asyżu w doświadczeniu mistycznym Teresy od Jezusa Marchockiej*, mgr Joanna Maksa (UŚ) *Światło i mrok: sposoby przedstawiania tematów mistycznych w malarstwie*, mgr Magdalena Długosz (Uniwersytet Marii Curii-Skłodowskiej w Lublinie, dalej: UMCS) *Teksty mistyków a sztuka początku XX w. – casus Oskara Kokoschki*. Wystąpienia w sekcji drugiej wygłosili: dr Urszula Wieczorek (Instytut Języka Angielskiego Wydział Filologiczny UŚ) *Kobięcy i męski język doświadczenia mistycznego*, dr Anton Marczyński (Wyższa Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania w Warszawie) *Przemiana ciała jako podstawa doświadczenia mistycznego (z uwzględnieniem doktryn św. Grzegorza Palamasa oraz Mistraza Eckharta)*, mgr Justyna Siwiec (UJ w Krakowie) *Status cielesności w opisie doświadczenia mistycznego – perspektywa filologiczna*, mgr Agata Płazińska (Akademia Ingatium w Krakowie) *Simon Weil – herezja czy mistyka?* W sekcji trzeciej referaty w języku angielskim wygłosili: mgr Krzysztof Abucewicz (WTL UŚ) *Ignatius of Antioch as a precursor of Teresian mysticism? Language and experience in the letters of the Bishop of Antioch*,

lic. Jagoda Czarnotta (UJ w Krakowie) *Songs of Milarepa as an expression of mystical experience*, mgr Paweł Gwiaździnski (Instytut Filozofii WNS UŚ) *Dissolvement of the feeling of self as the first step of mystical experience: phenomenological, psychoanalytical and Buddhist perspectives*, mgr Kamil Wach (Instytut Filozofii WNS UŚ) *Knowing mystical sources in the context of religion Henri Bergson's*.

Druga część obrad sekcyjnych również odbywała się z podziałem na trzy sekcje. Referaty w sekcji pierwszej wygłosili: mgr Jerzy Krzakowski (UŚ) *Mistrz Jan Eckhart – twórca mistyki istotowej*, dr hab. Maciej Manikowski (Uniwersytet Warszawski) *Mistrz Eckhart: Warunki możliwości doświadczenia mistycznego*, mgr Monika Adamczyk (Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) *Filozofia jako sposób ćwiczenia własnego ducha. Mistyczna myśl Mistrza Eckharta jako przykład drogi rozumu do Boga*. W sekcji drugiej wystąpienia przedstawili: dr Izabella Andrzejczuk (Wyższa Szkoła Komunikowania Politologii Stosunków Międzynarodowych w Warszawie) *Między ascetyką a mistyką. Mieczysława Gogacza interpretacja doświadczenia mistycznego*, mgr Karolina Ćwik (UKSW) *Rozwój duchowy człowieka a mistyka w ujęciu prof. Michała Gogacza*, mgr Anna Wieluniecka (WTL UŚ) *Doświadczenie mistyczne według Romano Gaurdiniego*. Prelegentami w sekcji trzeciej byli: dr Beata Abdallah-Krzepkowska (Instytut Języka Angielskiego UŚ) *Sakina – analiza znaczenia koranicznego pojęcia*, mgr Sylwia Wachulak (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu) *Upici Bożą Miłością – Dżalaluddin Rumi i św. Teresa z Avila na drodze mistycznego spotkania z Bogiem*, mgr Natalia Stala (UMCS) *Mistyczny język dakini. Opisy doświadczeń mistycznych w buddyzmie tantryczym*.

W ostatniej części konferencji zostały zaprezentowane kolejne referaty. W sekcji pierwszej: mgr Łukasz Kosiński (UMCS) *Rola i charakter wizji „Vita santi Columbae” pióra Adamana z Iony*, mgr Krzysztof Furmanek (WTL UŚ) *Relacja Bóstwa i człowieczeństwa w Jezusie Chrystusie podczas Jego Paschy*, lic. Arkadiusz Deka (UŚ) *Mistyka jako specyficzne nastawienie do wartości absolutnej*. Referaty w sekcji drugiej: mgr Andrzej Pawlik (UKSW) *Milczenie jest bardziej pożądane niż mowa. Język mistyczny w filozofii A.J. Heschela*, lic. Maja Mroczkowska (UJ) *Postać Jezusa a kabala luriańska. Twórcze domniemywanie*, lic. Marcin Wilczyński *Mistyka żydowska – objawienie czy analiza tekstu?* W sekcji trzeciej: mgr Justyna Bąk (Uniwersytet Wrocławski) *Mistycznym karmelitański i jego rola w kształtowaniu wyobrażeń na temat rzeczy ostatecznych na podstawie tekstów kaznodziejskich baroku*, mgr Michał Gołębiowski (UJ) *„Misterium codzienności”. Ku wczesnonowożytnej mistyce ludzi świeckich*, mgr Anna Al-Araj (UJ) *Problem doświadczenia mistycznego w wybranych utworach prozatorskich Edwarda Stachury*.

Międzynarodowa konferencja naukowa „Oblicza mistyki” zakończyła się w godzinach wieczornych, w piątek 24.04.2015 r. Organizatorom udało się zaproponować temat na tyle szeroki i interesujący, że spotkał się on z odzewem ponad sześćdziesięciu prelegentów z ośrodków naukowych całego kraju (m.in.: Katowice, Kraków, Lublin, Warszawa, Olsztyn, Łódź, Poznań, Toruń, Szczecin, Zielona Góra, Wrocław, Opole) oraz gości z zagranicy (Słowacja, Hiszpania). Zaproponowany porządek obrad, z podziałem na kameralne sekcje i odpowiednią ilość czasu na dyskusje, pozwolił na swobodną wymianę doświadczeń, czemu sprzyjał również tematyczny podział referatów.

Ks. WOJCIECH KAMCZYK

Sprawozdanie ze spotkania Sekcji Patrystycznej przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski

(Częstochowa, 21–23 września 2015 roku)

W dniach 21-23 września 2015 roku miało miejsce doroczne spotkanie Sekcji Patrystycznej przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski. Odbyło się ono w Archidiecezjalnym Seminarium Duchownym w Częstochowie, a głównym jego organizatorem był ks. dr Mariusz Terka. Spotkanie łączyło w sobie sympozjum na temat: „Kobieta w historii zbawienia według Ojców Kościoła” oraz uroczystość wręczenia Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Franciszkowi Drączkowskiemu z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Nieoficjalnie zjazd rozpoczął się w poniedziałek, 21 września, podczas kolacji. Część uczestników wzięła udział w Apelu o godz. 21.00 w kaplicy Cudownego Obrazu na Jasnej Górze. Pierwszy dzień obrad (22 września, wtorek) zgromadził wszystkich najpierw na Mszy Świętej, której przewodniczył abp dr Wacław Depo, metropolita częstochowski. Pierwsza część sesji przedpołudniowej rozpoczęła się o godz. 9.00. Po powitaniu wszystkich Prezes Sekcji Patrystycznej, ks. prof. dr hab. Mariusz Szram, poprosił o przewodniczenie obradom ks. prof. dr. hab. Bogdana Czesza z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W czasie tej części spotkania swoje referaty wygłosili: 1) ks. dr hab. Waldemar Turek (Rzym) – *Niektóre postacie kobiet ze Starego Testamentu ukazane w kontekście trudności wspólnoty korynckiej. Exempla w interpretacji „Prima Clementis”*; 2) o. dr Stanisław Łuczarsz SJ (Kraków) – *Kobieta i jej rola w historii zbawienia według Klemensa Aleksandryjskiego*; 3) ks. dr Jerzy Duda (Siedlce) – *„Grzech” Maryi w nauczaniu Orygenesza*; 4) ks. dr Mirosław Mejzner SAC (Warszawa) – *Fizjologia i rozrodczość kobiety u Metodego z Olimpu*; 5) ks. dr hab. Leszek Misiarczyk, prof. UKSW (Warszawa) – *Kobieta jako pokusa dla mnicha według Ewagriusza z Pontu*. Tę część zakończyła dyskusja i przerwa na kawę. W dalszym ciągu przedpołudniowego spotkania uczestnicy mogli wysłuchać następujących wystąpień: 1) bp. dr. hab. Piotra Turzyńskiego (Lublin-Radom) – *Istotne elementy duchowości Matek Pustyni*; 2) ks. dr. Dariusza Zalewskiego (Ełk) – *Kobiety u Tertuliana w kontekście historii zbawienia*; 3) dr Magdaleny Józwiak (Wrocław) – *Kobieta u św. Hieronima*; 4) ks. prof. dr. hab. Marka Starowieyskiego (Warszawa) – *Mariologia Ojców Kościoła*. Powyższe przedłożenia zakończyła przerwa obiadowa, dyskusję zaś, ze względu na konieczność zachowania ram czasowych, przeniesiono na godzinę popołudniową.

O godz. 15.30 rozpoczęła się uroczystość wręczenia Księgi Jubileuszowej (okolicznościowego tomu „Vox Patrum”) ks. prof. dr. hab. Franciszkowi Drączkowskiemu. Po wprowadzeniu ks. prof. dr. hab. Mariusza Szrama, Prezesa Sekcji Patrystycznej, życiorys Jubilata oraz osiągnięcia naukowe przedstawił ks. dr Marcin Wysocki (Lublin). Laudację wygłosił prof. dr hab. Jerzy Wojtczak-Szyszkowski (Warszawa). Następnie Jubilatowi

wręczono Księgę Jubileuszową, zaś swoje gratulacje i podziękowania pod adresem ks. prof. Drączkowskiego wyrazili przedstawiciele różnych ośrodków naukowych oraz przyjaciele i uczniowie Jubilata. Po przerwie na kawę wznowiono obrady, tym razem pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Bogdana Czyżewskiego (Poznań). W czasie tej sesji najpierw zabrał głos prof. dr. hab. Jerzy Wojtczak-Szyszkowski (Warszawa), wygłaszając referat pt. *Żywoć Pawła Pustelnika z XVII wieku*. Nadmienić należy, że prelegent zaskoczył zebranych, wygłaszając swój referat w całości w języku łacińskim. Po jego przedłożeniu miała miejsce dyskusja obejmująca zarówno referaty drugiej części sesji przedpołudniowej, jak i wystąpienie prof. Wojtczak-Szyszkowskiego. Następnie miały miejsce prezentacje doktorskie w następującym porządku: 1) dr Anna Kazimierczak-Kucharska (Warszawa) – *Elementy życia filozoficznego w monastycyzmie wczesnochrześcijańskim od jego początków do VI wieku*; 2) ks. dr Krzysztof Kaoka (Elbląg) – *Aretologia Dydyma Aleksandryjskiego*; 3) o. dr Wojciech Prus OP (Poznań) – *Spór o „Ecclesia sancta” w Afryce Północnej na przełomie IV i V wieku*; 4) ks. dr Michał Krawczyk (Radom) – *Kapłan – formacja i posługa w świetle epistolografii św. Ambrożego i św. Paulina z Noli*; 5) o. dr Maksymilian Nawara OSB (Lubiń) – *Teologiczna interpretacja raju w dziełach świętego Efrema Syryjczyka oraz jej aplikacja w liturgicznych hymnach Kościołów tradycji syryjskich w Indiach*. Prezentacje zakończyła dyskusja, po której uczestnicy udali się na kolację. O godz. 20.00 miał miejsce raut połączony z prezentacją nowości wydawniczych, zapowiedziami konferencji i planów naukowych, publikacji etc.

Drugi dzień obrad rozpoczęła Eucharystia pod przewodnictwem ks. prof. dr. hab. Franciszka Drączkowskiego, który w homilii wskazał na wartość wdzięczności za posiadane talenty i uzdolnienia, którymi służy się Kościołowi. O godz. 9.00 rozpoczęła się pierwsza część sesji przedpołudniowej, której przewodniczył ks. prof. dr. hab. Norbert Widok z Opola. Swoje referaty bądź komunikaty wygłosili: 1) dr Karolina Kochańczyk-Bonińska (Warszawa) – „*Nie będzie mężczyzny ani kobiety*” – „*kłopotliwa*” interpretacja Maksyma Wyznawcy; 2) dr Jolanta Dybała (Warszawa) – *Wdowy u Jana Chryzostoma*; 3) ks. dr hab. Tadeusz Kołosowski, prof. UKSW (Warszawa) – „*Mulier salvabitur per filiorum generationem*” (1 Tm 2,15) w interpretacji łacińskich Ojców Kościoła; 4) s. dr Marta Ziółkowska (Lublin) – *Kobieta w epistolografii Paulina z Noli*; 5) ks. dr Janusz Lewandowicz (Łódź) – *Mniszki w korespondencji św. Grzegorza Wielkiego*. Pierwszą część zamknęła dyskusja. Po przerwie na kawę wznowiono obrady. Przed audytorium wystąpili: 1) ks. dr Adam Wilczyński (Kielce) – *Symbolika kobieca w pismach Grzegorza Wielkiego*; 2) o. dr Szymon Hiżycki OSB (Tyniec) – *Mniszki egipskie w hagiografii greckiej i koptyjskiej IV-IX w.*; 3) ks. dr hab. Andrzej Uciecha (Katowice) – *Imię attá [kobieta] znaczy merita [przybycie], zbliżenie, zjednoczenie i obcowanie małżeńskie. Ewa w komentarzu Iszodada z Merw do Księgi Rodzaju*. Druga część obrad również zakończyła się dyskusją. Następnie głos zabrał ks. prof. dr. hab. Mariusz Szram, Prezes Sekcji Patrystycznej, który podsumował i zakończył obrady, żegnając uczestników i zapraszając za rok.